

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ У ДІЇ

УДК 342.511(477)+342.53(477)

В. Авер'янов,

академік НАПрН України, д.ю.н., проф., зав. відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ВЗАЄМОСТСУНКИ ПРЕЗИДЕНТА І УРЯДУ У ЗМІШАНІЙ ФОРМІ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Згідно з теорією (доктриною) поділу державної влади [1] диференціація форм державного правління зумовлена обсягом володіння і використання повноважень виконавчої влади одним із вищих державних органів — президентом або урядом (в особі прем'єр-міністра). Тому не випадково, що протягом часу незалежності України навколо проблем організації виконавчої влади точиться чимало політичних і правових дискусій.

Дійсно, стан функціонування цієї гілки влади зумовлює і рівень реалізації державної влади в цілому, ефективність дії всього державного механізму. У процесі реалізації виконавчої влади відбувається практичне втілення в життя законів та інших правових актів держави, практичне застосування усіх важелів державного регулювання і управління важливими процесами суспільного розвитку. Проте було б перебільшенням говорити про якийсь переважний вплив, а тим більше — відокремлене становище виконавчої влади серед інших гілок влади. Адже поділяється не сама по собі влада, а організаційний механізм здійснення її повноважень. Це знаходить підтвердження у самій Конституції України (частина перша ст. 6): «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову».

Водночас Конституція, встановлюючи в Україні республіканську форму правління змішаного (напівпрезидентського) типу, враховує наявність «дуалізму» виконавчої влади, який означає певний розподіл повноважень цієї

гілки влади на рівні вищих державних суб'єктів — Президента і Кабінету Міністрів. Ця властивість, як свідчить світова конституційна практика, іманентна саме змішаній формі правління. Особливості конституційно-правового регулювання статусів Кабінету Міністрів і Президента як суб'єктів своєрідного «подвійного» центру виконавчої влади в Україні свідчать про необхідність кращого збалансування їх повноважень. Метою цього є посилення спроможності якогось одного із вказаних суб'єктів переважною мірою консолідувати зусилля усіх інших органів виконавчої влади на формування і здійснення державної політики. Це завдання набуває першорядного значення, оскільки відповідно до встановленої Конституцією України дуалістичної організації виконавчої влади саме через взаємостосунки уряду з Президентом встановлюється те чи інше співвідношення повноважень виконавчої влади у змішаній формі правління, надаючи їй характер або президентсько-парламентської, або парламентсько-президентської.

Хоча Президент і є функціональним носієм певних повноважень виконавчої влади, проте легально він не належить до системи органів виконавчої влади. Загалом правовий статус Президента як глави держави має, так би мовити, наскрізне значення щодо гілок влади. Зміст цього статусу полягає в тому, що в ньому окреме місце займають його повноваження у сфері виконавчої влади [2] (або за сталою традицією — державного управління). Причому їх обсяг прямо

залежить від існуючої в державі форми правління: зазвичай цей обсяг найбільший за умов президентської форми, найменший — за умов парламентської форми правління. За умов змішаної форми правління роль Президента у сфері виконавчої влади може бути різною — від домінуючої до суто номінальної.

Але за всіх умов демократичні ознаки властиві кожній формі правління, що не дає підстав, як дехто стверджує, вважати, наприклад, парламентську форму більш демократичною, ніж президентська чи змішана форми. Адже ступінь демократизму держави зумовлений не характером форми правління, а існуючим у конкретній країні політичним режимом.

Прикметно, що у багатьох фахівців існує певна «фобія» перед можливими загрозами від властивого змішаній формі правління дуалізму виконавчої влади. У виправданні цього іноді посиляються на загальнонауковий постулат про те, що найкращі результати діяльності ієрархічно організованої соціальної системи, зазвичай, забезпечуються за умови її моноцентричної, а не поліцентричної структурної побудови. Тобто за умови, коли всі структурні ланки системи підлягають вирішальному організуючому впливу з одного, а не з кількох владних центрів. Проте практиці відомі і приклади плідного функціонування поліцентричних систем у межах різних гілок влади, зокрема: двопалатний парламент; наявність кількох вищих судових органів спеціалізованих судів; наявність посад міністра (як політичного керівника) і державного секретаря (як керівника адміністративного персоналу) в міністерстві; місцева рада та її виконавчий орган у сфері місцевого самоврядування тощо.

Отже, дуалістичність виконавчої влади не є нездоланною перешкодою для організації її дієвого функціонування. Тим більше, що дуалізм у вітчизняних умовах виступає певним плюсом, оскільки він може бути використаний як надійний засіб перешкоджання узурпації виконавчої влади. Варто уваги, що відомі недоліки дуалізму компенсують-

ся його певними перевагами. Зокрема, спираючись на дуалізм виконавчої влади, можна унормувати бажану комбінацію елементів як парламентської, так і президентської форм правління. Це виявляється, насамперед, у своєрідній «подвійності» способу формування не тільки складу уряду, а й частини корпусу вищих посадовців, підконтрольності й відповідальності уряду і перед парламентом, і Президентом, часткового поєднання предметів відання уряду і Президента. За рахунок такого комбінування з'являється можливість побудувати більш гнучкі та несуперечливі взаємостосунки між урядом і Президентом з використанням важелів попередження компетенційних конфліктів між ними.

При цьому положення Конституції повинні беззастережно виконуватись всіма без винятку суб'єктами конституційних правовідносин. Відсутність законодавчого врегулювання якихось конкретних питань, розв'язання котрих прямо (буквально) не передбачено у конституційних приписах, не може вважатися підставою для дій, що виходять за межі загальноприйнятого політичного сенсу тих чи інших конституційно-правових інститутів, а тим більше не може виправдовувати відмову від дотримання суб'єктами вказаних правовідносин, наданих їм Конституцією хай у найзагальнішій формі прав і виконання покладених на них обов'язків.

З огляду на наведене, не виглядає безспірною позиція тих фахівців, хто наполягає на необхідності усунути дуалізм виконавчої влади шляхом переходу до однієї з «класичних» форм правління — або суто парламентської, або суто президентської. За цих умов, дійсно, з'являється, так би мовити, «персоніфікований» центр виконавчої влади — або прем'єр-міністр (як глава уряду), або президент. Разом з тим загроза монополізації повноважень виконавчої влади однією з цих осіб також стає цілком реальною. Чи здатне наше суспільство і політична еліта дієво протистояти цій загрозі і чи допоможе цьому модернізована під нову державницьку модель Конституція України? Вітчизняний досвід

нехтування державними і політичними діячами низкою важливих приписів Конституції зразків 1996 і 2004 р. вказує на негативну, як вважаю, відповідь.

Тож доцільно продовжити пошук кращого збалансування повноважень виконавчої влади в межах змішаної форми правління. Це юридично — більш складно, але з позицій недопущення самої можливості виникнення авторитарного політичного режиму — менш небезпечно. У даному контексті треба пам'ятати, що на сучасному, суверенному етапі вітчизняного державотворення поява інституту президентства було зумовлено об'єктивними потребами перехідного періоду щодо зміцнення виконавчої влади, суттєвого підвищення ефективності державного управління. Тому запровадження поста Президента України супроводжувалось підвищеними суспільними очікуваннями від посилення впливу держави, її структур на процеси соціально-економічних та державно-правових перетворень у нашій країні. Для цього главі держави від самого початку було надано досить вагомі повноваження виконавчої влади [3].

На цей час, за Конституцією України у редакції 2004 р., у Президента України залишився незначний обсяг згаданих повноважень. При цьому накопичений досвід підтвердив недостатню дієвість організуючої ролі Президента. Очевидною стала суперечливість між формальною «слабкістю» його статусу у сфері виконавчої влади і всенародним способом обрання Президента. Завдяки цьому способу населення, за сталою вітчизняною традицією, очікує від Президента вирішальної участі у забезпеченні ефективного державного управління і проведенні єдиної державної політики, як зовнішньої, так і внутрішньої. Невипадково все більше поширюється правильна, на мій погляд, думка, що всенародно обраний Президент за умов існуючого дуалізму виконавчої влади має бути достатньо «сильним» — з тим, щоб конструктивно впливати на діяльність органів виконавчої влади та формування її вищого кадрового корпусу. Головне, щоб Президент мав змогу сприяти структурній

і функціональній єдності виконавчої влади, її належній централізації, спрямуванню на формування та реалізацію єдиної державної політики.

Через взаємостосунки Президента і уряду реалізується їх правові статуси, серед положень яких є нормативно нечітко сформульовані, а також змістовно непослідовні і навіть суперечливі.

Вихідне значення має конституційне визначення Кабінету Міністрів «вищим органом у системі органів виконавчої влади» (частина перша ст. 113 Конституції України). Тим самим встановлено, що Кабінет Міністрів посідає місце вищої ланки стосовно всіх інших органів виконавчої влади, тобто він очолює систему цих органів. Таке місце належить Кабінету Міністрів, зокрема, завдяки включенню до його статусу положення про те, що він «спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади» (п. 9 ст. 116 Конституції України).

У той же час слід підкреслити неприйнятність будь-якої гіперболізації ролі Кабінету Міністрів як вищого органу у системі органів виконавчої влади. Зокрема, це стосується такого блоку повноважень уряду, як забезпечення «здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави» (п. 1 ст. 116 Конституції України). Адже згідно з іншими приписами Конституції Кабінет Міністрів не уповноважений вичерпним чином здійснювати державну політику, оскільки ця функція поділена між Президентом і урядом. Нормативною підставою такого розподілу є конституційно визначені повноваження Президента здійснювати керівництво у трьох сферах діяльності держави — зовнішньополітичної діяльності, національної безпеки та оборони (п. 3, 17 частини першої ст. 106 Конституції України).

Певна річ, йдеться не просто про зіставлення переліків повноважень, а про те, що у названих трьох сферах Президенту надані компетенційні преференції (прерогативи) щодо вироблення і здійснення державної політики. В усіх інших сферах подібні преференції мають бути за Кабінетом Міністрів, хоча він

не тільки може, а й повинен залучатись Президентом до формування і здійснення політичного курсу і у перелічених вище трьох сферах.

Окрім того, зміст керівництва у згаданих сферах не зводиться до вироблення політики, а передбачає весь спектр функцій державного управління у відповідних сферах. Тому Конституція України передбачає не тільки чітке розмежування преференцій з вироблення державної політики між Президентом і урядом, а й допускає можливість — шляхом прийняття відповідних законів — покладення на уряд певних повноважень, необхідних для його повноцінної участі у виконанні усіх завдань і функцій Президента щодо практичного здійснення державної політики у закріплених за останнім сферах діяльності.

Запобіганню можливих суперечок у взаємостосунках вищих державних суб'єктів, що беруть участь у реалізації виконавчої влади у сферах зовнішньополітичної діяльності, національної безпеки і оборони держави, краще за все сприяв би, як здається, спеціальний закон про засади державної політики у зазначених сферах. Цей закон повинен мати переважно компетенційний характер, тобто стосуватись, головним чином, завдань, функцій і повноважень. Водночас він має містити процедури взаємостосунків вказаних суб'єктів, які доповнювали б відповідні положення чинного закону про Кабінет Міністрів, а також майбутнього закону про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади України.

Треба також врахувати, що наявність компетенційних преференцій Президента України у згаданих вище трьох сферах діяльності держави дає підстави стверджувати, що для окремих органів, котрі здійснюють державне управління у цих сферах, Кабінет Міністрів не може бути єдиною вищою ланкою. Стосовно вказаних органів здійснюється, так би мовити, «подвійний» вплив — з боку уряду і Президента водночас. Причому в межах статусів останніх повноваження Президента з керування згаданими органами не можуть мати дискреційного

(на власний розсуд) характеру. Оскільки повноваження із здійснення зовнішньополітичної діяльності, національної безпеки і оборони держави Конституція України покладає як на Президента, так і Кабінет Міністрів (п. 1, 7 ст. 116).

Відтак, пропонований вище закон мав би передбачити наявність у системі органів виконавчої влади окремих органів, що можуть перебувати під організуючим впливом не тільки уряду, а й Президента. Але йдеться виключно про окремі випадки. Власне, ці випадки вичерпно передбачені Конституцією України — шляхом фіксації у ній переліку керівників центральних органів виконавчої влади, що входять до складу Ради національної безпеки і оборони України, через яку Президент здійснює координацію і контроль діяльності органів виконавчої влади у відповідних сферах. Це: міністри оборони, внутрішніх справ, закордонних справ і голова Служби безпеки. Вже сам факт їх включення до складу названої Ради як самостійних суб'єктів, поряд із прем'єр-міністром, підтверджує наявність у Президента деякої можливості безпосереднього — поза узгодженням з урядом — впливу на названих керівників. Водночас Конституція не допускає можливості їх підпорядкування виключно Президенту взагалі без участі уряду.

Більше того, згідно з Конституцією України у безпосередньому організаційному віданні Президента не можуть перебувати будь-які інші органи виконавчої влади, що мають завдання і функції поза межами сфер зовнішньополітичної діяльності, національної безпеки і оборони держави. Адже віднесення таких органів до відання Президента означало б покладення на нього додаткових — порівняно з визначеними Конституцією — прав і обов'язків (повноважень), що Конституцією виключається (п. 31 частини першої ст. 106).

Суттєвою ознакою правового статусу Кабінету Міністрів є закріплена «відповідальність» уряду перед Президентом України (частина друга ст. 113 Конституції). Хоча в нинішніх умовах цей припис зберігає лише номінальний

характер, тим не менше важливо розуміти, що відповідальність неможлива без здійснення контролю за діяльністю уряду. Тому хоча у вищезгаданій конституційній статті прямо не фіксується стан «підконтрольності» Кабінету Міністрів Президенту, фактична наявність цього стану органічно впливає як із загального характеру взаємостосунків Президента й уряду в умовах напівпрезидентської республіки, так і з інших конституційних приписів. Зокрема, майже прямою вказівкою на наявність стану підконтрольності уряду слід вважати право Президента зупиняти дію актів Кабінету Міністрів (п. 15 частини першої ст. 106 Конституції), а також очолювання Президентом Ради національної безпеки й оборони України, яка уповноважена здійснювати координацію і контроль діяльності органів виконавчої влади (включаючи Кабінет Міністрів) у сфері національної безпеки й оборони (ст. 107 Конституції).

Чи не найголовніша проблема у взаємостосунках Президента і уряду полягає у недопущенні безпідставного розширення дискреційних повноважень глави держави, що може загрожувати, у підсумку, втратою належної самостійності і дієвості уряду як вищого органу у системі органів виконавчої влади. Виникаючі тут суперечності мають вирішуватися у контексті як наступних конституційних змін, так й якісного поліпшення існуючої законодавчої регламентації взаємостосунків Президента з Кабінетом Міністрів.

Наприклад, одному з дискреційних прав Президента — видавати власні укази — кореспондує обов'язок Кабінету Міністрів керуватися у своїй діяльності, поряд з Конституцією і законами України, указами Президента (частина третя ст. 113 Конституції). Це, певна річ, дуже вагомий канал впливу на діяльність уряду. Але він не повинен бути безмежним.

З одного боку, виходячи з вимог Конституції України, має бути законодавчо зафіксоване застереження, за яким в актах Президента не можуть міститися вказівки на повноваження, порядок і

спосіб діяльності, а також на організацію Кабінету Міністрів (як, втім, і решти органів виконавчої влади), оскільки це — предмет регулювання виключно Конституції і законів України (частина друга ст. 19, п. 12 частини першої ст. 92, частина друга ст. 120 Конституції). З другого боку, в Конституції встановлена обов'язковість для уряду лише для тих рішень Президента, котрі оформлені саме як його «укази», а не якимось іншим чином. Відтак, має бути законодавчо виключена можливість будь-якого суб'єкта вимагати від уряду, його членів або його Секретаріату обов'язкового виконання рішень Президента, виданих не у формі його указів, а у вигляді розпоряджень чи якихось інших офіційних документів (наприклад, доручень, листів, звернень тощо).

Водночас звертає на себе увагу очевидна непослідовність самих конституційних приписів. Адже Конституція в п. 1 ст. 116 зобов'язує уряд забезпечувати виконання «актів» Президента. Ця формула певним чином дисонує з наведеними вище положеннями, оскільки немає легального розмежування словосполучень «керуватися у своїй діяльності» і «забезпечувати виконання». Тому це може стати підставою для конфліктних ситуацій у взаємостосунках Президента з урядом.

Розглянуті особливості правових статусів Кабінету Міністрів і Президента свідчать про необхідність конституційного удосконалення існуючої в Україні змішаної форми правління без зайвої фетишизації загроз від властивого їй дуалізму виконавчої влади. І хоча наступні авторські міркування можуть сприйматися неоднозначно, проте має бути розуміння того, що будь-які передбачувані на цей час політико-правові перетворення повинні спиратися на різноманітний спектр думок, щоб не зробити суспільство заручником зовні простих, а насправді недостатньо продуманих рішень.

У першу чергу слід акцентувати, що ми фактично приречені на вибір змішаної форми правління з достатньо «сильним» Президентом (або ж на гіпо-

тетичний перехід до чисто президентської форми, для якої сьогодні немає необхідних підстав), доки конституційно існуватиме всенародне обрання на пост Президента України. Адже ця умова свідчить про прагнення українського суспільства бачити у глави держави ознаки національного лідера, роль якого виявляється у його (а) спрямовуючих і консолідуючих [4] функціях щодо державних інституцій, (б) зусиллях із забезпечення злагоди, спокою і справедливості у суспільстві, (в) активній зовнішньополітичній діяльності щодо інтеграції України в європейську і світову спільноту. Дійсно, надаючи Президенту всенародний мандат, не виправдано обмежувати його суто номінальними повноваженнями. Їх обсяг у сфері виконавчої влади має бути — порівняно з урядом — значно вагомим, а це є ключовою ознакою не взагалі змішаної форми правління, а саме її президентсько-парламентського різновиду. Головне тут — забезпечити максимально чіткий і детальний розподіл між Президентом і урядом повноважень виконавчої влади.

Зокрема, обсяг компетенційних преференцій Президента мали б скласти:

1) керівництво двома (а не трьома, як зараз) сферами виконавчої влади — зовнішньої політики та оборони держави;

2) здійснення більш вагомої ролі у призначенні та звільненні з посади прем'єр-міністра;

3) забезпечення узгодженого функціонування елементів державного механізму, недопущення у ньому можливих суперечок (що прийнято визначити як «президентський арбітраж»);

4) спрямовуючий вплив на основні інституції, які сприятимуть главі держави реально гарантувати додержання прав і свобод людини і громадянина, — державну службу, органи юстиції, органи виконавчої служби, правоохоронні органи і спецслужби, судову систему (у частині впливу на окремі кадрові призначення та ініціювання реформ у судочинстві).

Стосовно ж фактично «безрозмірної» сфери національної безпеки, то

було б доцільно — задля недопущення перетворення переліку преференцій Президента на «гумовий» — обмежити їх питаннями (а) зовнішніх загроз і ризиків, (б) належного функціонування інституту прав людини, (в) забезпечення стратегічної орієнтації відповідних державних органів на проведення необхідних політико-правових і соціально-економічних реформ. Також до сфери національної безпеки доцільно віднести вирішення ряду наріжних інституційних, соціальних і гуманітарних проблем, що породжуються перехідним етапом розвитку нашого суспільства і держави, котрий об'єктивно ще далеко не завершений. Якраз глава держави у ролі національного лідера із достатніми прерогативами виконавчої влади здатний очолити опір засиллю олігархізму, небезпечному для суспільства зрощуванню влади з великим капіталом, боротьбу проти тотальної корупції, клановості та бюрократизму в усіх ешелонах влади, безпрецедентної поляризації суспільства внаслідок триваючої несправедливості у розподілі національного багатства, за відновлення поваги до закону, моральності й духовності у суспільстві і державі. Без цього Президент не матиме змоги гарантувати «додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина» (частина друга ст. 102 Конституції) і зрештою — забезпечити «державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави» (п. 1 частини першої ст. 106 Конституції).

З огляду на наведене, виглядає передчасною думка, що інститут президента в Україні натеper відіграв свою лідерську роль, в якій зараз вже немає потреби [5]. Насправді, стосовно перелічених вище питань, що прямо стосуються національної безпеки країни, Президент має виконувати ключову роль, спираючись при цьому на діяльність системи органів виконавчої влади на чолі з урядом.

Решту питань національної безпеки слід було б віднести до предметів відання, що є спільними для Президента і Кабінету Міністрів. Загалом у частині

спільних предметів відання найбільш важливе завдання — задля недопущення негативних проявів дуалізму виконавчої влади — полягає в тому, щоб суттєво конкретизувати і по можливості мінімізувати їх перелік. Зокрема, це мали б бути:

по-перше, контроль за виконанням урядової програми, насамперед, у сферах зовнішньої політики та оборони держави, а також участь у вирішенні, за уточненням колом, питань національної безпеки;

по-друге, вжиття заходів щодо створення умов для належної реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина;

по-третє, участь у формуванні складу уряду та здійсненні окремих інших кадрових призначень і відставок за поданням уряду (в тому числі за участю Верховної Ради);

по-четверте, здійснення ефективного реформування ряду державних інституцій, а також сфер економіки і соціально-гуманітарного розвитку країни.

Даним цілям відповідає розробка і прийняття вже згадуваного вище закону про засади державної політики, але з більш об'ємним предметом регулювання (і відповідно ширшою назвою) — окрім трьох розглянутих сфер згідно з чинною Конституцією України, також сфери забезпечення прав і свобод громадян, формування кадрового корпусу виконавчої влади та проведення суттєво значущих реформ.

Отже, проведений аналіз дозволяє підсумувати, що більш чи менш плідні взаємовідносини Президента і уряду у змішаній формі правління в Україні можливі за умов існування «сильного» Президента із лідерськими функціями та достатніми компетенційними важелями у сфері виконавчої влади. Тому на найближчу перспективу актуальним доцільно вважати пошук шляхів трансформації вказаної форми правління через удосконалення Конституції України та супроводжуючих її законів.

Ключові слова: форма державного правління, поділ влади, дуалізм виконав-

чої влади, функції держави, подвійний центр виконавчої влади, компетенційні переваги.

У статті розглянуто основні риси змішаної форми державного правління, встановленої чинною Конституцією України. Розкривається зміст дуалізму виконавчої влади та особливості взаємовідносин між Президентом і урядом. Обґрунтовується необхідність уточнення правових статусів Президента і уряду, існуючі недоліки яких здатні вплинути на функціонування змішаної форми правління з властивою їй моделлю так званого «подвійного» центру виконавчої влади.

В статье рассмотрены основные черты смешанной формы государственного правления, установленной действующей Конституцией Украины. Раскрывается содержание дуализма исполнительной власти и особенности взаимоотношений между Президентом и правительством. Обосновывается необходимость уточнения правовых статусов Президента и правительства, существующие недостатки которых могут повлиять на функционирование смешанной формы правления со свойственной ей моделью так называемого «двойного» центра исполнительной власти.

In the article have been explained the main features of the mixed form of the state governance, defined by the effective Constitution of Ukraine. Here've been described the essence of the „dualism” of the executive authority and the peculiarities of relations between the President and the Government. Author's substantiated the necessity to improve the legal position of the President and the Government, as their existing defects may have negative impact on the modern state of functioning within the frames of the mixed form of the state (state governance) with the immanent model of the So-called „dual centre” of the executive authority.

Література

1. Докладніше про цю теорію див.: Ентин Л. М. *Разделение властей: опыт современных государств.* — М., 1995. — 176 с.; *Разделение властей / Отв. ред. М. Н. Марченко.* — М., 2004. — 218 с.; Шемшученко Ю. С. *Теоретико-методологічні проблеми сучасного конституціоналізму та державного управління в Україні // Право України.* — 2009. — № 11. — С. 19–24.

2. Шаповал В. М. *Президент у механізмі здійснення державної влади.* — 1995. — 30 с. — (Наукові доповіді; Вип. 36); Він же. *Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз.* — К., 1995. — С. 112–134.

3. Хоча доцільність подібного статусу глави держави окремими авторами часто заперечувалась. Див., наприклад: Сиренко В. *Вопрос созрел! Украина нуждается в замене формы правления // Голос України.* — 2001. — 13 февр. — С. 4.

4. Враховуючи це, Ю. С. Шемшученко пропонує додатково виокремити у державі самостійну «узгоджувальну функцію»: Шемшученко Ю. *Інформаційне повідомлення «Про дуалізм виконавчої влади» // Правовий тиждень.* — 2008. — 8 квіт. — С. 4.

5. *Інститут президента в Україні: Інтерв'ю С. Серьогіної // Право України.* — 2009. — № 12. — С. 15.

УДК 342.56 (477).001.73

Г. Дрок,

начальник територіального управління Державної судової адміністрації
в Кіровоградській області, здобувач кафедри конституційного права ОНЮА

СУЧАСНИЙ СТАН СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Піднесення судової влади в системі поділу влад у нашій державі визначено особливостями нинішньої соціальної реальності й такими конституційними положеннями, як правова держава і верховенство права.

Судова влада у структурі державної влади України посідає особливе місце, зумовлене її соціальною роллю і специфічними функціями. Важливим завданням нинішнього стану державотворення в Україні є спрямувати конституційний процес та реформувати політичну і правову систему в таке русло, щоб забезпечити становлення національного суду як справді незалежної і самостійної галузі влади, що надійно стоятиме на захисті порушуваних прав громадян та юридичних осіб [1].

На необхідність комплексного реформування судової влади в Україні, зокрема, зверталася увага в працях відомих вітчизняних вчених-правознавців, таких як В. Долежан, І. Коліушко, Р. Куйбіда,

Н. Кузнецова, В. Маляренко, В. Опришко, О. Пасенюк, О. Святоцький, В. Сіренко [2] та ін.

«Можливості підвищення незалежності та ефективності судової влади, які дає чинна Конституція України, — підкреслив на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя член Венеціанської комісії від України С. Ківалов, — наполовину не були використані» [3].

Реалізація європейських стандартів у реформі судової системи України, після прийняття Конституції 1996 року, відбувалася повільними темпами. Венеціанська комісія затвердила три висновки (у 2001 р., березні 2007 р. і березні 2010 р.), а Україна ухвалила лише один закон (у лютому 2002 р.), що реалізував проміжний варіант перебудови судової системи.

Тому на сучасному етапі державотворення в Україні нагальним стало питання проведення судової реформи.